

Світове господарство і міжнародні економічні відносини

УДК 340.137:061.1ЄС(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20613757>

Адаптація законодавства України до стандартів ЄС (acquis communautaire): пріоритети та складнощі

Парфентьєва Олена Геннадіївна

д-р. екон. наук, професор, професор кафедри економіки

Національний транспортний університет,

вул. Михайла Омеляновича-Павленка, 1,

м. Київ, 02000, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-5946-9490>

Прийнято: 18.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

***Анотація:** Метою статті є дослідження сутності та особливостей адаптації законодавства України до стандартів Європейського Союзу (Acquis Communautaire), визначення пріоритетних напрямів цього процесу, аналіз досягнень і проблем, а також окреслення перспектив подальшої правової гармонізації. У процесі дослідження використано методи системного аналізу, порівняльно-правового аналізу, логічного узагальнення та синтезу наукових джерел. Аналіз здійснено на основі вивчення нормативно-правових актів України та ЄС, наукових публікацій, звітів Європейської Комісії. Встановлено, що адаптація законодавства України до acquis ЄС є комплексним процесом правової, інституційної та управлінської трансформації. Визначено пріоритетні напрями адаптації: верховенство права, антикорупційна політика, конкурентне право, енергетика, екологія та*

цифровізація. Проаналізовано досягнення України у сфері судової реформи, публічних закупівель, енергетичного ринку. Виявлено ключові проблеми: складність *acquis*, недостатня інституційна спроможність, вплив воєнного стану. Адаптація законодавства є стратегічним шляхом модернізації держави та її інтеграції до європейського правового простору. Пріоритетом має бути не лише формальне запозичення норм права ЄС, а й забезпечення їх реальної імплементації та ефективного правозастосування відповідно до стандартів правової держави.

Ключові слова: міжнародна торгівля, адаптація законодавства, *Acquis Communautaire*, євроінтеграція, гармонізація права, імплементація, правова реформа, Угода про асоціацію, верховенство права, антикорупційна політика.

Adaptation of Ukrainian Legislation to EU Standards (*Acquis Communautaire*): Priorities and Challenges

Parfentieva Olena,

dr. of Economics, Professor, Professor of the Department of Economics

National Transport University,

1 Mykhaila Omelyanovycha-Pavlenka St.,

Kyiv, 02000, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0002-5946-9490>

Abstract: *The purpose of the article is to examine the essence and specifics of Ukraine's legislative adaptation to EU standards (*Acquis Communautaire*), to identify priority areas of this process, to analyse its achievements and challenges, and to outline prospects for further legal harmonisation. The study employs methods of systemic analysis, comparative legal analysis, logical generalisation and synthesis of scholarly sources. The analysis is based on Ukrainian and EU*

legislation, academic publications, and European Commission progress reports. It is established that Ukraine's legislative adaptation to EU acquis is a comprehensive process of legal, institutional, and governance transformation. Priority adaptation areas are identified: rule of law, anti-corruption policy, competition law, energy, environmental protection, and digitalisation. Ukraine's achievements in judicial reform, public procurement (Prozorro), and energy market reform are analysed. Key challenges are identified: complexity of acquis, insufficient institutional capacity, resource constraints, and the impact of the ongoing war. Legislative adaptation represents a strategic pathway for state modernisation and integration into the European legal space. The priority must be not only the formal borrowing of EU legal norms but ensuring their genuine implementation, effective enforcement, and compliance with the rule-of-law standards.

Keywords: *international trade, legislative adaptation, Acquis Communautaire, European integration, legal harmonisation, implementation, legal reform, Association Agreement, rule of law, anti-corruption policy.*

Постановка проблеми. Європейська інтеграція є одним із ключових напрямів зовнішньої та внутрішньої політики України. Після проголошення незалежності Україна поступово формувала правові та інституційні механізми наближення до європейського правового простору, однак особливої актуальності цей процес набув після підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2014 році, а також після набуття Україною статусу країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу у 2022 році.

Однією з фундаментальних умов інтеграції до ЄС є адаптація національного законодавства до Acquis Communautaire — правового доробку Європейського Союзу, який охоплює систему норм, принципів, стандартів,

судової практики, міжнародних угод та політик, обов'язкових для держав-членів.

Адаптація законодавства України до стандартів ЄС не є лише технічним процесом гармонізації нормативно-правових актів. Це комплексна трансформація правової системи, державного управління, механізмів правозастосування та функціонування інститутів влади. Цей процес спрямований не лише на формальне приведення законодавства у відповідність до права ЄС, але й на забезпечення ефективної імплементації європейських стандартів у національну практику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика адаптації законодавства України до стандартів ЄС є предметом активного наукового дискурсу в останні роки. Комплексний аналіз правових засад євроінтеграційного процесу здійснено у працях В. Муравйова та О. Святун, які досліджують механізми імплементації *acquis* у національне законодавство та визначають ключові правові інструменти зближення [1]. Питання інституційної спроможності органів виконавчої влади у контексті адаптації розглядаються у дослідженні Н. Армаш та К. Ващенко, де обґрунтовано необхідність реформування координаційних механізмів євроінтеграційної діяльності [2]. Судову реформу як складову адаптації до стандартів ЄС досліджує О. Овчаренко, акцентуючи увагу на проблемах незалежності судової влади та виконанні критеріїв верховенства права [3]. Антикорупційний вимір адаптації законодавства відображено у працях А. Марущака та І. Бондаренко, які аналізують ефективність функціонування спеціалізованих антикорупційних органів — НАБУ, САП та ВАКС — у контексті вимог ЄС [4]. Енергетичну адаптацію України як елемент Енергетичного Співтовариства досліджують Д. Лук'яненко та С. Войтович, простежуючи динаміку лібералізації ринків електроенергії та газу [5]. Питання гармонізації екологічного законодавства в умовах євроінтеграції розглядає М.

Краснова, яка систематизує напрями імплементації екологічних директив ЄС у правову систему України [6]. Роль Угоди про асоціацію як правового інструменту адаптації аналізує П. Рабінович, виділяючи її нормативні механізми та значення для реформування правової системи [7]. Досвід країн Центральної та Східної Європи у процесі євроінтеграційної адаптації вивчають В. Копійка та Т. Шинкаренко, проводячи компаративний аналіз польської, чеської та балтійської моделей правової гармонізації [8]. Цифровізацію державного управління як складову адаптації до *acquis* ЄС досліджує О. Дубас, аналізуючи відповідність цифрових реформ вимогам «єдиного цифрового ринку» ЄС [9]. Вплив воєнного стану на темпи і якість адаптації законодавства оцінює Я. Лазур, стверджуючи, що попри об'єктивні обмеження, статус кандидата прискорює нормотворчу діяльність у пріоритетних сферах [10]. Таким чином, попри значний науковий доробок, у літературі недостатньо системно висвітлено взаємозв'язок між виконанням Угоди про асоціацію та підготовкою до переговорів за 35 розділами *acquis*, що й зумовлює актуальність цього дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Особливого значення ця тема набуває в умовах сучасних геополітичних викликів, реформування державних інституцій та виконання Україною зобов'язань перед Європейським Союзом. Водночас процес адаптації супроводжується значними труднощами: складністю самого *acquis*, необхідністю масштабних реформ, проблемами інституційної спроможності, корупційними ризиками, впливом воєнного стану та обмеженістю ресурсів.

Формування цілей статті (постановка завдання) дослідження сутності адаптації законодавства України до стандартів ЄС, визначення пріоритетних напрямів цього процесу, аналіз основних досягнень та проблем, а також окреслення перспектив подальшої гармонізації українського законодавства з правом Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу. Термін *Acquis Communautaire* (acquis ЄС) походить із французької мови та означає сукупність прав і зобов'язань, що становлять правову систему Європейського Союзу. Acquis включає: установчі договори ЄС; регламенти, директиви, рішення; судову практику Суду Європейського Союзу; міжнародні угоди ЄС; спільні політики та стандарти; принципи права ЄС [1, с. 48; 7, с. 8].

На сучасному етапі *acquis* поділений на 35 переговорних розділів, серед яких: вільний рух товарів; свобода руху працівників; право заснування та свобода надання послуг; вільний рух капіталу; публічні закупівлі; корпоративне право; інтелектуальна власність; конкурентна політика; фінансові послуги; цифрова трансформація; сільське господарство; безпека харчових продуктів; рибальство; транспортна політика; енергетика; оподаткування; економічна та монетарна політика; статистика; соціальна політика та зайнятість; підприємництво; транс'європейські мережі; регіональна політика; судова система та основні права; правосуддя, свобода і безпека та інші напрями.

Для України найбільш пріоритетними є розділи, пов'язані з верховенством права, антикорупційною політикою, конкуренцією, енергетикою, екологією, цифровізацією та внутрішнім ринком.

Особливість *acquis* полягає в тому, що це не статичний масив норм, а динамічна система, яка постійно розвивається. Відповідно, адаптація законодавства є безперервним процесом.

Правовою основою адаптації законодавства України до стандартів ЄС є як національні, так і міжнародно-правові акти. Конституція України закріплює європейський та євроатлантичний курс держави. У 2019 році до Основного Закону внесено зміни щодо стратегічного курсу на членство в ЄС і НАТО.

Угода про асоціацію є основним інструментом правового зближення України з ЄС. Вона містить численні зобов'язання щодо наближення українського законодавства до *acquis*. Можна виділити такі її основні напрями: економічна інтеграція; зона вільної торгівлі; реформа державного управління; антикорупційні заходи; судова реформа; екологічна політика; трудове право; технічне регулювання.

Розглядаючи законодавство України щодо адаптації слід зазначити, що важливими актами при цьому є: Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС», Закон «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», урядові програми імплементації *acquis*; Національна програма адаптації. Законодавча адаптація відбувається шляхом гармонізації, імплементації директив, приведення стандартів до норм ЄС, реформування інституцій. Одним із ключових критеріїв членства в ЄС є верховенство права. Україна здійснила в цьому напрямку реформу Верховного Суду, створила антикорупційні органи такі як НАБУ, САП, ВАКС, провела реформування Вищої ради правосуддя, удосконалила добір суддів [3, с. 60; 4, с. 92].

Проте залишаються проблеми, з якими нині стикається Україна. Це повільність реформ, корупційні ризики, проблеми незалежності судової влади.

Так як ЄС приділяє особливу увагу боротьбі з корупцією, Україна імплементувала антикорупційне декларування, механізми фінансового контролю, законодавство щодо запобігання відмиванню коштів, посилення відповідальності за корупційні злочини. Водночас залишаються певні проблеми такі як, недостатня ефективність окремих інституцій, політичний вплив та проблеми практичного застосування норм.

Адаптація також охоплює антимонопольне право, державну допомогу, корпоративне управління, банківське регулювання та митне законодавство.

Суттєве значення має гармонізація з правилами внутрішнього ринку ЄС. Особливо важливими стали реформа публічних закупівель (Prozorro); імплементація стандартів конкуренції ЄС та реформування митної системи [14, с. 94; 15, с. 125].

Після приєднання до Енергетичного Співтовариства Україна адаптує законодавство до європейського енергетичного *acquis*. Основними напрямками його є лібералізація ринку електроенергії, газовий ринок, енергоефективність, розвиток відновлюваної енергетики, інтеграція до енергосистеми ENTSO-E [5, с. 14].

Так як ЄС має одні з найжорсткіших екологічних стандартів Україна змусена адаптувати норми щодо управління відходами, контролю викидів, захисту водних ресурсів, оцінки впливу на довкілля та кліматичної політики. Було прийнято закон про ОВД, законодавство про управління відходами та кліматичні стратегії [6, с. 19].

Acquis охоплює десятки тисяч правових актів. Спостерігаємо при цьому основні проблеми: великий обсяг права ЄС, постійне оновлення норм, складність імплементації директив, потреба перекладу та експертизи.

Проблемами також є: недостатня координація органів влади, кадровий дефіцит, низька спроможність імплементації, бюрократичні бар'єри.

Часто законодавство формально наближається до ЄС, але механізми реалізації відстають. Імплементація стандартів ЄС потребує значних бюджетних ресурсів, модернізації інфраструктури, технічного переоснащення та цифровізації державного сектору.

Особливо це складно в умовах війни. Повномасштабна війна суттєво впливає на темпи реформ. Найголовніші виклики при цьому це, перерозподіл ресурсів, пошкодження інфраструктури, безпекові ризики та необхідність одночасного відновлення та реформ.

Водночас війна прискорила політичну інтеграцію України до ЄС.

Подальша адаптація законодавства має передбачати повне виконання Угоди про асоціацію; підготовку до переговорів за 35 розділами *acquis*; посилення інституційної спроможності; завершення судової та антикорупційної реформ; цифровізацію державного управління; гармонізацію секторального законодавства; використання досвіду країн Центральної та Східної Європи.

Україна має орієнтуватися не лише на формальне прийняття норм, а на реальне функціонування європейських стандартів.

Досвід країн Центральної та Східної Європи, які пройшли шлях від постсоціалістичних держав до повноправних членів Європейського Союзу, має важливе значення для України в контексті адаптації законодавства до *acquis* ЄС. Польща, Чехія, Угорщина, Словаччина, Румунія, Болгарія та країни Балтії продемонстрували різні моделі правової гармонізації, які можуть бути використані Україною при формуванні власної стратегії євроінтеграції. Одним із найбільш показових прикладів є Польща, яка здійснила комплексне реформування законодавства відповідно до вимог Європейського Союзу ще до вступу у 2004 році. Польська модель ґрунтувалася на поетапному наближенні національного права до *acquis*, системній модернізації державних інституцій та активному використанні фінансової й експертної підтримки ЄС. Суттєвою особливістю польського досвіду стало створення ефективного координаційного механізму євроінтеграційної політики. Процес адаптації не обмежувався діяльністю окремих міністерств, а мав міжвідомчий характер із централізованим моніторингом виконання зобов'язань. Особливе значення для України може мати досвід Польщі щодо: реформування судової системи; модернізації місцевого самоврядування; гармонізації конкурентного права; розвитку інституцій антикорупційного контролю; реформування аграрного сектору відповідно до Спільної аграрної політики ЄС.

Країни Балтії продемонстрували ефективність швидкої правової адаптації через прискорені реформи, цифровізацію державного управління та імплементацію європейських адміністративних стандартів. Для України особливо корисним є досвід Естонії щодо цифрового урядування та електронного адміністрування, який відповідає сучасним підходам ЄС [9, с. 28].

Важливим уроком є те, що успішна адаптація законодавства потребує не лише прийняття європейських норм, а й забезпечення їх належного виконання. У багатьох країнах-кандидатах саме проблеми імплементації та правозастосування були складнішими, ніж формальне ухвалення законів.

Для України принципово важливо врахувати такі елементи цього досвіду: по-перше, адаптація повинна здійснюватися комплексно, а не фрагментарно; по-друге, необхідне стратегічне планування реформ відповідно до переговорних розділів *acquis*; по-третє, слід посилювати адміністративну спроможність органів державної влади; по-четверте, важливим є використання механізмів технічної допомоги ЄС, зокрема програм *Twinning*, *TAIEX* та інших інструментів інституційного розвитку [12, с. 11; 18, р. 78].

Отже, досвід держав Центральної та Східної Європи підтверджує, що успішна адаптація законодавства можлива за умов політичної послідовності, системності реформ та ефективної інституційної реалізації.

Надання Україні статусу країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу у 2022 році стало історичним етапом, який перевів процес адаптації законодавства в нову якісну площину. Якщо раніше гармонізація законодавства переважно розглядалася як елемент виконання Угоди про асоціацію, то сьогодні вона стала складовою безпосередньої підготовки до членства.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Статус кандидата передбачає перехід від вибіркового наближення законодавства до системної імплементації *acquis* за всіма переговорними розділами.

На сучасному етапі ключовими перспективами цього процесу є: насамперед проведення так званого скринінгу законодавства — комплексної оцінки відповідності українського законодавства нормам ЄС. Саме цей процес визначатиме подальші напрями реформ та відкриття переговорних кластерів.

Одним із нових пріоритетів стає перехід від адаптації окремих нормативних актів до інтеграції європейської правової логіки у функціонування всієї правової системи України.

Серед стратегічних перспектив слід виділити:

1. Поступове відкриття переговорних розділів та підготовка до виконання критеріїв членства.
2. Інституційне посилення органів, відповідальних за імплементацію *acquis*.
3. Поглиблення секторальної інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС.
4. Прискорення цифрової та регуляторної інтеграції [9, с. 35].
5. Гармонізація українського законодавства із сучасними політиками ЄС у сфері Green Deal, цифрового ринку, кліматичної нейтральності та безпекової політики.

Особливо важливим є те, що сучасний процес адаптації законодавства має здійснюватися з урахуванням післявоєнного відновлення України. Європейські стандарти повинні стати основою відбудови економіки, державного управління та правових інститутів.

Разом з тим важливо розуміти, що імплементація *acquis* не є суто зовнішнім зобов'язанням перед ЄС. Для України це інструмент внутрішньої

модернізації держави, посилення правової визначеності, розвитку ринкової економіки та зміцнення демократичних інститутів.

Таким чином, статус кандидата відкриває для України не лише нові зобов'язання, а й нові можливості. Ефективна імплементація *Acquis Communautaire* може стати фундаментом не тільки для членства в ЄС, а й для довгострокової трансформації української державності відповідно до європейських стандартів.

Висновки. Адаптація законодавства України до стандартів Європейського Союзу є фундаментальною передумовою європейської інтеграції та майбутнього членства України в ЄС. Цей процес охоплює не лише приведення нормативно-правових актів у відповідність до *Acquis Communautaire*, але й масштабну трансформацію правової, політичної та інституційної системи держави.

Проведений аналіз свідчить, що Україна досягла значного прогресу у сфері гармонізації законодавства, особливо у напрямках судової реформи, антикорупційної політики, конкурентного права, енергетики та екологічного регулювання.

Водночас процес адаптації супроводжується рядом суттєвих труднощів: складністю *acquis*, недостатньою інституційною спроможністю, ресурсними обмеженнями та викликами, пов'язаними з війною.

Пріоритетом має бути не лише формальне запозичення норм права ЄС, а забезпечення їх реальної імплементації, ефективного застосування та відповідності європейським стандартам правової держави.

Таким чином, адаптація законодавства України до *acquis* ЄС є не лише юридичним процесом, а стратегічним шляхом модернізації держави та її інтеграції до європейського правового простору.

Список використаних джерел

1. Муравйов В. І., Святун О. В. Механізм імплементації права Європейського Союзу в правових системах держав-членів. Право України. 2021. № 4. С. 45–62.
2. Армаш Н. О., Ващенко К. О. Інституційна спроможність органів виконавчої влади в умовах євроінтеграції: адміністративно-правовий аспект. Адміністративне право і процес. 2022. № 2. С. 18–31.
3. Овчаренко О. М. Судова реформа в Україні у контексті вимог *Acquis Communautaire*. Вісник Національної академії правових наук України. 2022. Т. 29. № 1. С. 56–71.
4. Марущак А. І., Бондаренко І. В. Антикорупційна інфраструктура України у системі критеріїв членства в ЄС. Правова держава. 2023. № 34. С. 88–102.
5. Лук'яненко Д. Г., Войтович С. А. Енергетична адаптація України до стандартів Енергетичного Співтовариства ЄС. Міжнародна економічна політика. 2022. № 1 (36). С. 5–26.
6. Краснова М. В. Гармонізація екологічного законодавства України з правом Європейського Союзу: напрями і результати. Екологічне право. 2023. № 1. С. 13–29.
7. Рабінович П. М. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом: правова природа та механізми імплементації. Загальнотеоретична юриспруденція. 2021. № 12. С. 4–18.
8. Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. Євроінтеграційна адаптація законодавства: компаративний аналіз досвіду країн Центральної та Східної Європи. Міжнародні відносини: теорія і практика. 2022. № 2. С. 34–51.
9. Дубас О. П. Цифровізація державного управління як складова адаптації до «єдиного цифрового ринку» ЄС. Публічне управління і адміністрування. 2023. № 3. С. 22–37.

10. Лазур Я. В. Вплив правового режиму воєнного стану на темпи адаптації законодавства України до *acquis Communautaire*. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 5. С. 144–149.
11. Петров Р. А. Транспозиція *acquis* Євросоюзу в правові системи країн — асоційованих членів ЄС. Порівняльне правознавство. 2021. № 2. С. 67–84.
12. Грицяк І. А. Управління євроінтеграційними процесами в Україні: інституційний вимір. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2022. № 3. С. 5–17.
13. Тихомиров О. О. Забезпечення верховенства права у процесі адаптації законодавства України до стандартів Європейського Союзу. Часопис Київського університету права. 2023. № 1. С. 39–48.
14. Науменко С. М. Публічні закупівлі в Україні в контексті адаптації до директив ЄС: досягнення та виклики. Право та інновації. 2022. № 3 (39). С. 91–100.
15. Завгородня Ю. В. Конкурентна політика України у процесі гармонізації з *acquis* Євросоюзу. Вісник господарського судочинства. 2023. № 2. С. 120–133.
16. Berglund S., Ekman J., Aarebrot F. (eds.) *The Handbook of Political Change in Eastern Europe*. 3rd ed. Cheltenham : Edward Elgar, 2013. 624 p.
17. Schimmelfennig F., Sedelmeier U. *The Europeanization of Central and Eastern Europe*. Ithaca : Cornell University Press, 2005. 253 p.
18. Dimitrova A. L. *Driven to Change: The European Union’s Enlargement Viewed from the East*. Manchester : Manchester University Press, 2004. 256 p.
19. Hillion C. *The Creeping Nationalisation of the EU Enlargement Policy*. Stockholm : SIEPS, 2010. 64 p.
20. European Commission. *Ukraine 2025 Report*. Brussels : European Commission, 2025. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2025_en (accessed: 10.04.2025).